

УДК 343.14(477)

Олег Анатолійович ЛЬОЗНИЙ,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Події останніх років, що кардинально змінили напрям розвитку України, стосуються і питань кримінального судочинства. Зміна орієнтирів кримінально-процесуальної діяльності безпосередньо має відношення до багатьох правових інститутів, включаючи питання теорії процесу доказування. У зв'язку з цим, виникла нагальна потреба переосмислення її методологічних основ. Вказана необхідність обумовлена також і тим, що норми доказового права є одними із ключових у практичній діяльності правоохоронних органів.

Важливим чинником у теорії доказів є поняття предмета доказування. Належне його визначення є необхідною передумовою для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для відповідного кримінального провадження. Тому від того, як буде визначено предмет доказування, безпосередньо залежить вирішення завдань кримінального провадження, передбачених положеннями ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1].

Слід зазначити, що положення чинного кримінального процесуального законодавства не містять визначення поняття «предмет доказування». Разом з цим, у юридичній літературі різних часів науковці формулювали наступні підходи до визначення поняття та сутності предмета доказування. Так, М.С. Строгович предмет доказування визначав як систему обставин, які виражають властивості та зв'язки події, що досліджується, важливі для правильного вирішення кримінальної справи та прийняття процесуальних профілактичних заходів у справі, а також для реалізації у кожному конкретному випадку завдань судочинства [2, с. 152].

На думку М.М. Михеєнка, під предметом доказування в радянському кримінальному процесі слід розуміти таку сукупність передбачених кримінально-процесуальним законом обставин, встановлення яких необхідно для вирішення заяв і повідомлень про злочини, кримінальної справи взагалі або судової справи на стадії виконання вироку, а також для прийняття процесуальних профілактичних заходів у справі [3, с. 36]. Вказані визначення дещо схожі і містять положення щодо профілактичної діяльності, яка не передбачена чинним КПК України.

У свою чергу, Л.Т. Ульянова під предметом доказування розуміє сукупність обставин, що підлягають обов'язковому встановленню в кожній кримінальній справі, незалежно від її специфіки, і які мають правове значення для вирішення справи по суті [5, с. 108].

На думку С.М. Стахівського, предмет доказування - це передбачена законом сукупність обставин, що підлягають обов'язковому встановленню у кожній кримінальній справі з метою її правильного вирішення [6, с. 32].

Схоже визначення формулює В. В. Назаров та розкриває досліджуване поняття як сукупність обставин, що підлягають доказуванню у кожному кримінальному провадженні і є необхідними для його вирішення по суті [7, с. 194]. Вважаємо, що вказані визначення є більш досконалішими за змістом і повністю відповідають реаліям сьогодення.

Більш ґрунтовано сутність предмету доказування у кримінальному провадженні досліджують Л.М. Лобойко та О.А. Банчук. Вчені розкривають його через кримінально-правовий, цивільно-правовий та кримінально-процесуальний елементи. Так, на думку науковців, кримінально-правовий елемент предмету доказування утворюють обставини, встановлення яких дозволяє дати правильну юридичну кваліфікацію певного діяння як кримінального правопорушення і призначити справедливе покарання. До них належать обставини, що становлять склад кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого та обтяжують чи пом'якшують його відповідальність. У свою чергу, цивільно-правовий елемент визначається обставинами, пов'язаними із заявленням цивільного позову та можливою конфіскацією майна. І нарешті, кримінально-процесуальний елемент розкривається через обставини, доказування яких є необхідним для вирішення поточних питань провадження. Ними є обставини, що визначаються в законі як підстави для прийняття кримінальних процесуальних рішень як за результатами певного обсягу діяльності у кримінальній справі, так і для здійснення окремих процесуальних дій [14, с. 171–172].

Окрім цього, в юридичній літературі також висловлювалась думка щодо необхідності використання у досліджуваному питанні шлюбно-сімейного та іншого законодавства, що не знайшло підтримки як серед практиків, так і науковців [15, с. 96].

У контексті викладеного, заслуговує уваги позиція В.А. Баніна, згідно якої інформація про структурні елементи предмета доказування, її обсяг на певному етапі розслідування надає можливість слідчому висувати версії та планувати розслідування, а також зумовлює вибір певних процесуальних дій під час розслідування конкретного злочину [16, с. 10].

Привертає увагу той факт, що у юридичній літературі протягом тривалого часу не було єдності щодо розуміння понять «предмет доказування» і «межі доказування». Це, у свою чергу, призвело до того, що вказані терміни розглядалися як тотожні. Так, наприклад, Р.Д. Рахунов зазначав, що межі доказування - менш вдале викладення обставин, що підлягають доказуванню у конкретній кримінальній справі [17, с. 100].

Дослідження сутності предмета доказування у кримінальному провадженні надає можливість прийти до висновку, згідно з яким дана категорія є багатоаспектним поняттям кримінально-процесуальної науки. Його визначення у кожному кримінальному провадженні, перш за все, залежить від

особливостей вчиненого кримінального правопорушення. Отже, обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, визначаються кримінальним процесуальним законодавством у положеннях ст. 91 КПК України, а тому предмет доказування є єдиним для усього кримінального процесу, але має конкретизуватися залежно від певного провадження.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 02.06.2017).
2. Строгович М. С. Теория судебных доказательств // Избранные труды: в 3-х т. Т. 3. М.: Наука, 1991. 300 с.
3. Михеенко М. М. Теоретические проблемы доказывания в советском уголовном процессе. : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.09. К., 1984. 47 с.
4. Уголовный процесс. Общая часть / под ред. Ф. П. Гуценко. М., 1996. 304 с.
5. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. К. : Нац. академія внутр. справ України, 2005. 272 с.
6. Назаров В. В. Кримінальний процес України : навч. посіб. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2013. 448 с.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України із змінами та доповненнями станом на 01 грудня 2012 року: (Відповідає офіц. текстові). Київ: Алерта, 2012. 304 с.
8. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навч. посіб. Київ: Ваїте, 2014. 280 с.
9. Попелюшко В. О. Предмет доказування в кримінальному процесі (кримінально-процесуальні та кримінально-правові аспекти): монографія. Острог : Нац. ун-т «Острозька академія», 2001. 194 с.
10. Банин В. А. Структура предмета доказывания в советском уголовном процессе: учеб. пособие. Уфа, 1976. 125 с.
11. Рахунов Р. Д. О понятии доказательства и главном факте доказывания // Советское государство и право. 1965. № 12. С. 96–101.

Одержано 12.06.2017

УДК 351.745

Сергій Вікторович МЕДВЕДЕНКО,

аспірант кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Одеса

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ КЕРІВНИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ З ГРОМАДСЬКІСТЮ.

Організації взаємодії керівника територіального органу поліції з громадськістю приділяється велике значення, оскільки вона переслідує досягнення головної мети – планування та використання наявних сил та засобів для попередження та припинення правопорушень та забезпечення публічного порядку. Правильна організація взаємодії дозволяє досягати позитивних результатів щодо протидії злочинності, профілактики правопорушень.